

Ljubljani. Pismena oglasila se tudi lahko pošiljajo pod napisom: „Ravstavní odbor v Ljubljani“.

10. Razstavní predmeti naj se pošiljajo razstavnemu odboru od 15. maja 1883. do 15. junija 1883.

Govor poslanca Kluna

pri proračunski obravnavi v zbornici poslancev

27. februarija 1883.

Sedaj, ko smo ravnekar slišali prejšnjo dobo hvaliti in sedanjo prav dobro grajati, bi bil predmet kaj hvaležen, da bi primerjali predlog, o katerem se sedaj obravnava, z onim, ki je bil predložen slavni zbornici ob istem času, ko je še odločevala una stran zbornice, ker je takrat imela večino.

Stvar je vendar preveč obširna, da bi se dala razpraviti v kratkem času parlamentarnega govora, ki ima trajati le nekatere četrt ure, dasiravno bi človek o tem lahko govoril več dni, a stvari bi vendar vse ne razpravil.

Bodi si, da primerimo lepo barvana poročila, s katerimi je kinčala nekdanja ustavoverna stranka pred svetom svoje meglene gradove, s treznimi in hladnokrvnimi besedami sedanjega poročila, ali če krilati besedi „bode uže bolje“ na stran postavimo odkrito spoznanje gospoda splošnega poročevalca, ki namreč pravi, da se v tem prešteviljenju denarstvo še ni tolikoboljšalo v številkah, da bi one dosegle svoto, katero davkoplačevalci odrajtujejo, ali če premislimo podpore, ki so potrebne postale zaradi raznih nesreč in ki naše denarstvo močno zadevajo, z ono podporo, katero je svoje dni dovolila ustavna stranka, o kateri se je izjavil član, ki je na levi strani te slavne zbornice, da je bila le slepilo, in da se je veljava parlamenta v zlo rabila, da se na videz kaka pomoč daje, o kateri je danes očito, da se nikdar v resnici ni mislilo na kaj tacega, ali če primerjamo posamezne nastavke tega proračuna, bi bila vsaka stvar posebej za se dosta obširen predmet, o katerem bi se dalo veliko govoriti, a mislim, da ne na hvalo in korist prejšnji dobi. (Smeh na levi strani).

Le v eni stvari bi gotovo imel (predlog) prednost, namreč o tem, da je ustanovil neštevilne banke in razne denarne zavode, ki so kakor gobe iz tal rastle, in isto tako hitro zginile, ko so ustanovniki svoje provizije, ali če hočete, darila, v žep spravili. (Zbadljiv smeh na levici.)

Ko bi človek poleg tega hotel biti hudomušen, bi Vam lahko v spomin poklical, da je ustavoverna stranka spravila državo v tako hude zadrege in je sedanji večini zapustila dedšino, da je treba nategniti najboljše moči za njeno uravnanje, lahko bi Vam povedal, da se stranka iz tesnic, kamor je zašla po slabem političnem gospodarstvu, ni mogla umakniti drugače, da je po malem krido napravila in da je bilo vse na ti poti, da bi osupnjeni svet osrečila z novim pritrganjem obrest.

Ako vsega tega ne storimo, ako ne kaže podpiralni vladni predlog, ne poročilo budgetnega odseka, niti obravnave te slavne zbornice na poglaviten vzrok, zaradi katerega je nastopila denarna stiska, katero smo sprejeli od prejšnje večine, bi bilo vendar dosti razloga, zaradi katerega bi pričakovali prej Vašega priznanja, kakor hudih napadov na predstoječi budget. Ne bodem se spuščal v modrijanska razpravljanja, niti ne bom našteval suhoparnih števil ali pretehtoval, kako bi se dal ta ali uni postavek znižati ali prihodek zvišati, to bilo bi sicer lahko, ali priporoča se slabo, ker bi se to zgodilo le na škodo drugim, ki so opravičeni tirjati državnih prihodkov, ali kar bi bilo še slabeje, da bi se s

tem odškodovala državna moč in braniteljnost; nihče izmed nas ne bode mislil na kaj tacega, še manj pa, da bi se tega lotil.

Navesti hočem le to okolnost, da se naše denarstvo počasi, a stalno zboljšuje, kar nihče ne more tajiti, in to v nas budi upanje, da se bodo poslednjič naravnale naše finance in ohranilo ravnotežje v našem gospodarstvu.

Ta okolnost, ta moment je politična mer naše vlade, in ti se imamo zahvaliti, da se naše denarstvo zboljšuje. Mislite gotovo na tiste čase nazaj, ko je nekdanja vstavna stranka imela neomejeno oblast v rokah. Lahko se je posluževala te oblasti, in je tudi tako ravnala, a nič kaj prijazno, posebno ne proti Slovanom in klerikalcem, dasiravno pa je imela na videz veliko moči na razpolaganje. vendar je bilo čedalje slabeje.

Zakaj tako? Ker politična mer se ni obračala na to, da bi pospeševala občno korist, marveč da bi narodnosti zatirala, da bi pristigla pravice posameznih dežel, ki so sicer po ustavi zagotovljene, a premalo čislane, marveč težila je na to, da se pred vsem vtrdi ustavoverna stranka ter se podpirajo nje zvesti privrženci. Ni se vprašalo po tem, kaj koristi državi, marveč kaj koristi stranki? V prvi vrsti je bila stranka, potem je prišla zopet stranka in v zadnji vrsti je bila še le korist države in blagor ljudstva. To so delali tako brez spodtikljeja, da se tedanja vlada ni znala razglasiti za strankarsko vlado. (Krohota na levi strani in klici: Sedanja tudi. Gosp. Klun dalje:) To meni ni znano. (Na novič se levičarji smejo.) Jaz dobro vem, da vse izjave sedanje vlade so take, da ni vlada strankarska, marveč da je nad strankami. Prosim, gospoda, le potrpite, bodem uže prilično to dokazal.

Posledice te strankarske vlade v Avstriji, ki obsega več dežela, naopačne, prikazale so se kmalu v državnem življenju. Po eni strani so se zatirali brezobzirno vsi resnični ali namišljeni nasprotniki, po drugi strani pa so gladili in podpirali svoje privržence, kar se je dalo, napravili so za nje javnih služeb in plače so jim dajali take, kakoršne niso bile v pravem premerju.

Razen uradništva je bil najzvestejši pajdaž premakljivi kapital, ali da bolj pravno govorim, židovstvo, ki je oblagodarjeno s premoženjem, a povsod gleda le na svojo korist, zato je delala liberalna postavodajava na to, da je bila neplodna za občno korist, a židovstvo je povzdignila do moči in veljave. V ti dobi, ko se je poljedelstvo in obrt zanemarjal, da nikdar tako, pošteno delo in naravni razvoj ljudstev na nič deval in preziral, izročevali so to oboje premakljivemu kapitalu, po eni strani so ga varovali pred davki, a po drugi strani mu dajali neomejenih dovolitev (koncesij), ko so namreč odpravili liharsko postavo, šolo v brezversko spremenili in brezobzirno prostost obrta izrekli, v ti dobi namreč so tiskarsko postavo tako rabili, da so vse strahovali in da so jim morale služiti vse vrste ljudi.

(Dalje prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Po kratki pomudbi v cerkvi podali smo se skoz stranska vrata pri episteljski strani ven na dvorišče frančiškanskega samostana, ki je prizidan (tudi na stroške zgor imenovanega španjskega kraljevega pára) cerkvi. Tu v gledali smo v sredi dvorišča jako mičen tempeljček,

Ako prevdarimo dobiček, ki bi narastel iz tega objekta fondu za obdelovanje močvirja, in ako pomislimo škodo, ki bi jo sploh kopanje napravilo, tedaj pridemo do sledečega sklepa:

Ako se kanalu novo dno struge dene pri jezcu v Kozarjah na kvoto 295,66, toraj za 2 metra niže, kot je tamošnji glavni prag, kar bi namreč Malemu grabnu odvzelo mnogo bremena, in ako se vzame, da potem najviša voda ne bode več stopila čez prag jezca, temuč, da bode le toliko vode prišlo v Mali graben, kar je odteče pri jezcu skozi obe zatvornici (ki se pa morate popraviti), tedaj bi množina vode, ki jo kanal odpelje pri padu 1:2000, vsega skup ne znašala več kot 207 kub. metrov. Uže pri tem malem padu bi se pa moralo mnogo kopati.

Ko bi se naredil dvojno tako velik pad, namreč 1 : 1000, kakor je narisano v pridjanem podolžnem profilu, bi merila odpeljana voda še le 29 kub. metrov.

(Dalje prihodnjič.)

Zgodovinske stvari.

Nekoliko črtic o cistercijskem samostanu pri Kostanjevici.

Ko je bila v „Vrtcu“ opisana Kostanjevica in bližnji samostan Cistercijenzov, ki je zdaj bivališče c. kr. okr. sodnije, davkarije in gozdarskega urada, je gosp. pisatelj omenil tudi roparskega napada Bošnjakov na ta samostan pod vodjo roparjev Bišiča. Tukajšnje ljudstvo vé še marsikaj po ustnem izročilu o tem napadu pripovedovati, ki se jako vjema z zapisanim sporočilom menihov, ki so takrat bili v samostanu. Pripoveduje se pa še o nekem drugem takem napadu, ki so ga naknili težko če ne izvršiti takrat precéj roparski Vlaha iz sosednega Žumberka, pa jim je spodletelo.

O prvem roparskem napadu je znano, da je dne 29. julija 1736. leta napadlo 50 bosenskih roparjev (če niso bili žumberški Vskoki) imenovani samostan, katerim je zapovedoval nek turški Vlah, po imenu Bišič, ki je samostanu napravil silno škodo. Omenjeno meniško sporočilo pravi, da so roparji celih pet ur po samostanu razsajali ter da so vgrabljeni plen odnesli v Žumberk. Nesli so pa tudi enega svojih pajdašev seboj, katerega je vstrelil samostanski lovec. Da bi ga nihče ne spoznal, so mu odrezali glavo, telo pa so nad Orehovcami v nekem jarku zakopali. Kraj, kjer ta ropar leži, je še zdaj dobro znan. — Ker je bila roparjem tolika skrb, da bi kdo ubitega ne spoznal, je to gotovo znamenje, da niso prišli naravnost iz Bosne sèm ropat, ampak da so bili bliže, to je v Žumberku, domá.

Sporočilo pravi nadalje, da so roparji vlomili v 25 sob, ter da so izpraznili vse omare, omarce in škrinje, ter jih razbili. Pobrli so ves denar, zlatnino, srebernino, ure, tobačnice, cinasto posodo, puške in perilo; kar se ni dalo odnesti, so pa pokončali, okna pobili, podobe vničili, tako, da strašnega razdjanja ni moč popisati.

Iz nadaljnega sporočila se dá sklepati, da tudi samostanski ljudje niso rok križem držali ter da so se roparjem postavili v bran, drugače bi ne bilo ranjenih in ubitih. Umorjeni so bili: O. Sigmund Žigan, zadet od dveh krogelj, je padel pri korskih stopnicah; Matija Cvertnik, zadet v prsi, je padel v tako zvani sobi za tujce; o. Evgenij Jurič, zadet v prsi, je umrl zadnjega julija; brata Mihaela Purgarja, samostanskega zdravnika, so s puškami kopiti silno poškodovali, dobil je v spodnji del života 3 kroglje, in ko je na tleh pred zlodji ležal,

so se posvetovali, ali bi mu glavo odsekali ali ga pa na kose razsekali; na to ga vdari eden s sekirino ostrino po glavi ter pové pajdašem, da je uže mrtev; ta ga potem do čistega obere. Mrtvo truplo so pa rabili za pručico, ko so s plenom tovorili svoje konje. Ta zdravnik se jim je gotovo v bran postavil, drugače bi menda ne bili tako ljuto ravnali z njim. Matija Klemenčič je bil od kroglje zadet v pleče; Juriju Lusku je bila leva roka na dveh krajih s sabljo presekana skozi kost; Ivan Lužar je bil s sabljo preko levega lica hudo ranjen; Anton Pevec, samostanski kovač, je dobil smrtni udarec s sabljo preko glave. Huje ali manj ranjeni so bili tudi Matija Makovec, Matija Fink, Žulič, Miha Zovič, Marko Frankovič, Miha Čučnik in Andrej Dalan in še več drugih. Po zadnjih imenih, ki so vsa tukajšnja družinska imena razun Finka in Dalana, ki je bil sodar samostanski, je soditi, da so prišli kmetje menihom na pomoč, pa so propali preveliki sili. Nekateri menihi so se umaknili in poskrili po raznih skrivališčih, in ti so tudi zdravo kožo ohranili.

Drugi napad na tukajšnji samostan se je po ljudski pravljici godil nekoliko pozneje. Roparji, katerim menda pota niso bila dobro znana, so prisilili necega kmeta iz hribov, menda iz Ošterca, da jih je vodil. Poslali pa so enega svojih ljudi, ki je imel nalog, splaziti se v samostan ter ponoči roparjem vrata odpreti. Preoblečen ropar res pride v samostan in ko vse potihne, se splazi k vratarju, ga umori, mu pobere ključé in vzame menihovo kuto ter jo obleče. Tako preoblečen gre tovarišem vrata odpret. Ko se vrata odpro in roparji meniha mesto tovarša zagledajo, mu précej eden glavo odseka. V tem hipu pa tudi roparji spoznajo glavo svojiga pajdaša. Strah jih obide ter puste samostan v miru; glavo usmrtenega roparja pa vzamejo sabo. To dogodbo kaže tudi podoba pred velikimi samostanskimi vratmi na zid slikana, ki ima sledeči napis: Glej, vrata nebeška! Ne tatje, ne Vlaha, ne roparji, (ampak) pravični pojdejo skoz nje. Podoba kaže Marijo z detetom Jezusom zgorej, spodej pa na desno neko božanstvo z glavo roparjevo v roki, telo njegovo v kuti, in družega roparja z mečem v roki; na levo je ženska podoba, ki čuvaju denar v roko daje.

Od tod mora omenjeni kmet, za to nesrečo dobro tepen, roparje voditi v Šentjerneji, kjer so mislili obiskati gospoda župnika. Pa Šentjernejčanje so to za časa zvedeli in so začeli plat zvona biti. Ko Vlaha to čujejo, se obernejo proti Pleterjem, kjer so imeli jezuiti samostan, ter se tam menda dobro odškodvajo.

Tukajšnji kraj je nekdanj po Vlahih veliko trpel, zdaj smo si dobri sosedje. Ko sem lansko jesen v družbi nekaterih gospodov potoval od Kostanjevice v žumberško krajino in sicer k sv. Petku, kjer je bil ravno velik živinski somenj, od tod na Kalije, Mrzlo polje, k Sv. Ivanu, v Stojdrago do Velike doline, moram reči, da sem dobil o Žumberčanih vse druge pojme, kakor sem jih poprej imel. Posebno mi je prilegla se tamošnja vljudnost in postrežnost, snaga po hišah in pa mirni otroci. O surovosti pri otrocih, ki pri nas, odkar se je šiba iz šole odpravila, silno napreduje, nisem po vsem Žumberku nič zapazil. A.

Govor poslanca Kluna

pri proračunski obravnavi v zbornici poslancev

27. februarija 1883.

(Dalje in konec.)

Ni se tedaj čuditi, ako je postalo ljudstvo nekako razburjeno, kar se je kazalo pri davkoplačevanju; ljud-

stvo je plačevalo zapovedane davke, a plačevalo z nejevoljo. (Živahna veselost na levi.) — Gospoda, Vi ste menda pozabili, da govorim, kako je bilo v ustavovorni dobi. (Pravo! na desni.) Ljudje so plačevali, prosim, a plačevali z nejevoljo, a silili in silili so jih dalje in dalje, in toliko je bilo po nekaterih deželah in okrajih izvrševalnih dražeb, da se je bilo bati njih propada.

Med tem, ko je bilo ljudstvo izročeno liharjem ali brezvestnim ustanovnikom in sleparjem vsake baže, ko je umazano tekmovalje jemalo mu vsak zaslužek in je lezlo dan na dan v večo revščino in siromaštvo, videti je bilo, kako so se posamezni s pomočjo „stranke“ dvignili iz ničevosti, kar mimogredé postali milijonarji in v kratkem času prišli politično do moči in veljave, a to so pa zopet v to porabili, da so zatirali in izžemali nasprotnike, ter svojo moč utrjevali. Ko je ljudstvo vse to videlo, ko je spregledalo, da je načelo, jemati darila, v navado in rabo prišlo celó pri vladi. (Levica kliče: kedaj? kedaj? izgledov! Dobro, na desnici.) To je javna tajnost, za to ni treba izgledov; imena so neljuba (nomina sunt odiosa). (Levica kliče: odkrito obrekovanje! vesoljno obrekovanje! Klici na desnici: Giskra! Banhans!) Kedar se Vam bode posrečilo, spraviti iz sveta Ofenheimovo pravdo, boste odpravili tudi to vesoljno opravljanje. (Pravo! na desnici.) Kedar je ljudstvo videlo, da se nasproti temu najbolj pošteni in najboljši državni sluge, ako ljubijo svoj narod in jezik, odpravijo, odmetujejo, in večkrat „iz službenih ozirov“, kakor so rekli zavoljo lepšega, v najbolj oddaljene kraje monarhije predstavljajo ali prav za prav v prognanstvo pošiljajo — in lahko bi teh celo vrsto povedal, ko bi hotel tako obširen biti, kakor je govornikov nekdo na levici lanskega leta na široko razpravljaval tepež v Kuchelbadu (odobravanje na desnici), ako je prebivalstvo videlo, da je ustavoverno ali bolje rečeno židovsko časopisje (smeh na levici) prav brez vse sramožljivosti pod zaštitjem „stranke“ v tla pomandralo najsvetejše stvari, žalilo najnežnejša čutila in tajne domače stvari na javnem trgu razobešalo, pri tem pa tiskovna postava, zoper katero se dandanes tako jezé liberalni gospodje na levici, stiskala in pestila narodno in krščansko časništvo: potem, gospoda moja, se nikar ne čudite, ako je ljudstvo nekako zdvojilo in zgubilo up boljše prihodnosti, ni se čuditi, da se ga je lotila nekaka nemarnost in samopašnost, ki je opovirala in zadrževala razvoj državnih korist.

Toda prišla je ura rešitve. Vlada je spraznila stole, katere je imela skoz več let stranka izključljivo za-se. Niso je odpravili, sama se je odpravila, ker ni imela moralne moči, da bi se vzdržala na ti omamljivi višavi, kamor so jo dvignila sredstva nenaravna. Prišlo je ministerstvo Taaffejevo in narodi, ki niso več upali, niti se bali nič hudega, kar bi se jim ne bilo zgodilo pod strankarsko vlado, zbudili so se iz otrpnjenega spanja in z veselim zaupanjem gledali v prihodnost.

Ni bil še razglašen program vlade; za opravičene želje, za up in pričakovanje še ni bilo družega poročila, nego imena mož k vladi poklicanih, in uže to je bilo zadosti, da je ljudstvo zopet zadobilo pogum, da se je zaupanje zbudilo in ljudstvo je v brezbrojnih adresah izraževalo in naznanjevalo vladi svoje zaupanje.

Sošel se je državni zbor, jasno in točno je vlada naznanila svoj program, ljudstvo ga je sprejelo z nepopisljivo radostjo. Krepko in svečano je najviši prestolni govor vsemu svetu naznanil, da je naloga vladi, ljudstva med sabo spraviti, z enako skrbjo gojiti in varovati duševne in gmotne koristi vseh narodov v državi, dobro si zapomnite, gospoda! vseh narodov, ne le nemškega, povzdigniti domače delo, zboljšati stanje kmetijskega in obrtnega stanu in naravnati ravnotežje pri

državnem gospodarstvu s tem, da se davki primerno razdelé, da se štedi in varčno ravna pri raznih panogah državne uprave.

Radost med ljudstvom je rastla. Gospoda, Vi ste si sami priča, ko je ministerski predsednik v ti slavni zbornici ravno tako določno kakor odkrito izjavil, da ne bode pripustil, da bi se Nemci, a tudi Slovani ne na steno pritiskali. Marsikaj tega, kar je vlada v svojem programu obetala, se je uže zgodilo, prostost oduševstva je odstranjena in odpravila se je zloraba dovolitev (koncesij, ki je na stotisoče ljudem beraško palico v roke potisnila, in ki je bila vzrok morij, samoumorov, zlorabe uradne oblasti, nezvestobe, tatvine, goljufije vsake vrste. (Levica se smeje, a govornik nadaljuje:) Le prebirajte javna poročila iz tiste dobe, potem boste spoznali, da resnico govorim! Zloraba koncesij, pravim še enkrat, se je odpravila, ter dovolile samo ustanove, ki imajo kaj stvarne (reelne) podlage, za obrtnijski stan so izšli razni obrtnijski predlogi, nekateri njih so uže razrešeni, imajo pa ti predlogi v sebi dobrohotna pravila, ki varujejo obrtnike, da jih kapital ne more brezvestno zatirati, a šolska novela, katero je sklenila gosposka zbornica, ima pa varovati šolo brezverstva in razkristjanjenja.

Skrb za malo posestvo se razodeva v postavi za skladanje zemljišč, vlada se je po robu postavila proti pohujšljivi delavnosti židovskih listov, kolikor je to mogoče pod sedanjimi postavami, in premakljivi kapital, ki se je dosihmal znal odtegovati vsacemu davku, ima nositi nekaj državnih bremen, ko se mu bode naložil borzni davek in nekaj raznih davkov. Z eno besedo: vlada kaže, da hoče resnobno protistaviti se temu, da bi se postave kakor prej uporabljemale za lažljivo-liberalne, verske in enostransko-narodne težnje, ona hoče popraviti tiste vladne pomote, ki so na škodo vsakemu krščanskemu veroizpovedanju in celim varstvom zadrug gojile pod plaščem svobode in napredka le židovstvo. (Pravo! na desni.) Ljudstvo je videlo, da se vlada resno prizadeva, in se je radovalo nad tem. (Levica se smeje.) Spregledalo je, da vlada resno misli, varovati prebivalstvo, da ga ne opehari posebna vrsta ljudi, da se prizadeva, zboljšati njemu žalostno stanje, da ga hoče podpirati pri pošteni delavnosti z modrimi koristnimi postavami, in da sploh hoče zvršiti vse dolžnosti države do svojih podložnih, tedaj hoče tudi radovoljno zvrševati svoje dolžnosti do države in dati državi, kar je državinega. Toraj se tudi ni branilo prevzeti povišanja nekaterih davkov, ki so potrebni, da se zvišajo državni prihodki. Ljudstvo, gospoda moja, dobro prevdarja, kar je njemu dolžnost, in rado plačuje davke, ako jih le more plačevati, in kedar vidi, da najde za svoje žrtve potrebnega varstva in skrbljivosti za korist, in da ne meče svojih težko pridobljenih davkov v brezdnost, kjer bi zginili, da bi jih nihče več ne videl in bi nikomur ne koristili.

Ni davno temu, kar so objavili, koliko so znesli razni davki v preteklem letu, in tega je 10 milijonov več, kakor je bilo v predštevju nastavljenih. Ni se spomnilo, česar se je bala, kar je prorokovala una stran zbornice pri posvetovanji davka na petrolej in kavo, kar so nam naprej pravili, da bode ljudstvo manj povžilo in porabilo, ni se zgodilo, pokazalo se je, da so si to izmislili, da bi ljudstvo begali ter zopet spravili na svojo stran. Vendar se marsikaj važnega, česar je ljudstvo pričakovalo in česar je bilo opravičeno pričakovati od vlade, zgodilo še ni.

Ni videti, da bi se bilo pri upravi kaj preuredilo in prištedilo, vendar je neogiblivo potrebno, ako se ima naravnati ravnotežje, da se prihodki povišajo, a tudi stroški znižajo. Vlada je ustanovila štedilno komisijo

in prebivalstvo se nadeja, da komisija ne bode samo učenostno premišljevala državne uprave, marveč da bode kaj bistvenega nasvetovala in svetu pokazala.

Dalje se čujejo od juga in severa glasovi, da v marsičem ni postalo boljše, kakor je bilo pod ustavoverno vlado, in da z ljudstvom tu in tam ravnaajo, kakor da bi bili v zlati dobi ustavoverstva.

Ne bodem obširneje govoril, kako se odriva in nazaj postavlja slovansko prebivalstvo na severju, ker o tem bodo povzdignili glas poslanci teh dežel, a iz Štajarskega se pritožujejo, da ni postalo boljše, da ljudstvo ne more občevati, ali le za silo z uradniki, ki niso zmožni drugzega deželnega jezika, in da se javni uradniki, ki svoj narod ljubijo, tudi sedaj v stran odrivajo, kakor njega dni. Dobro vem, da vlada ni vsega kriva, kar se tu in tam godi v kakošnem mestecu ali kaki vasi, vendar popolnem izvzeti ne moremo vlade, ker prebivalstvo, ki šteje 400.000 duš, v štajarskem deželnem šolskem svetu, ni zastopano, vlada imenuje tukaj osem članov, in gotovo so tudi med slovenskim narodom možje, ki bi bili sposobni biti udje najvišje šolske oblasti, isto tako, kakor njih nemški kolegi. (Pravo! na desni.)

In v Trstu? Ali ne veste, kaj se nam od tod zanimivega poroča? Poroča se nam o stvaréh, ki bi se lahko odpravile, ko bi vlada krepko vmes segla in si hotela pridobiti moči, ki bi zastopale nje koristi. Ali ni to nekaj posebnega, kar mora žaliti vsacega rodoljuba, da so v avstrijskem pomorskem mestu protiavstrijske demonstracije ali rogovilstva — nekaj vsakdanjega? Ali ni to jako redka prirodna slučajnost, da se ljudje, ki veljajo v Trstu za avstrijsko stranko, neznansko veselé, ko berejo tolikrat in tolikrat pogreto govornico, da ima ta vlada odstopiti? Ali je mari v Trstu drugačna, na Dunaji zopet drugačna vlada? Da tudi pri nas na Kranjskem okoliščine ne ugajajo dejanskim razmeram, da bi bilo mnogo želeti, to se je uže večkrat povdarjalo v tej slavni zbornici, in prav odveč bi bilo, Vas zopet nadlegovati, ako bi hotel ponavljati tožbe, katere ste uže tolikrat začuli. Slavnemu zboru, slavni vladi so dovolj znane, lahko bi jih odpravila brez posebnega napa in z dnevnega reda postavila. Vendar, predno končam, bi rad še omenil neke stvari, mislim tudi na rojake na Koroškem. (Pravo! na desnici.) Morda mi boste oporekali, zakaj se poganjam za Koroško, ki ima svoje zastopnike v tem slavnem zboru.

Res da, nemško prebivalstvo Koroškega ima svoje zastopnike, ki se hvalevredno poganjajo za korist svojih volilcev, slovensko ljudstvo, katerega je tretjina v deželi, nima niti enega zastopnika (prav res! na desnici), da bi se začulo iz njegovih ust, imajo li koroški Slovenci kake želje, ali jim je res strašansko dobro, kakor smo to večkrat čuli iz ust nemških zastopnikov te dežele?!

Tudi ne verujem, da bi ljudski zastopnik imel varovati in zastopati samo koristi svoje dežele in svojega volitvenega okraja, po mojih nazorih je poklican, a tudi dolžan povzdigniti svoj glas pri neprilicno-tih, kjer jih zapazi, in pred očmi imeti koristi vse države.

In s tisto pravico, s katero Vi, gospoda moja! poganjate se za nemštvo na Kranjskem, ki je po Vaših nazorih v nevarnosti in še celó daleč potujete (prav resnično! na desni), da tam razširjate nemški „Schulverein“, od katerega danes slišimo, da se oklepa ustavoverne stranke, da iz lastnih nazorov vidite potrebe svojih rojakov in potem lahko za-nje skrbite — s tisto pravico, pravim, dovolite mi, da se potegnem za ljudstvo, čegar stiska ni izmišljena, a še tega nima, da bi kdo za-nj v tem zboru svoj glas povzdignil, dasiravno s svojimi nemškimi brati nosi ista bremena, isti davek

v krvi in denarjih odrajuje in tedaj tudi zahteva enake pravice ali vsaj pravo, da sme živeti in bivati.

Gospoda moja! velika krivica je, ki se godi Slovincem na Koroškem na videz sicer po postavni poti, vendar v neizmerno kvar njih splošnemu izobraževanju, in le državi na korist je, ako se ta nepravičnost brž ko mogoče konča, in se dá slovenskemu ljudstvu enakopravnost, ki je postavno zagotovljena. Ker nepravičnosti vlade do podložnih maščujejo se prej ali potlej, enkrat gotovo in dostikrat tako, da je državi prav pogubno. Tedaj bi slavni vladi še enkrat prav toplo priporočal, da naj se ozira na slovensko prebivalstvo na Koroškem, da naj odpravi neugodne razmere in oprostí ljudstvo nenaravnega jarma, katerega mu je naložila ustavoverna stranka na korist strankarstvu. (Pravo! pravo! na desni.)

Dobro vem, da se vladi, ko hoče izvršiti svoj nalog, stavlja mnogo zaprek, dostikrat po nje organih. Stranka je dobro znala v letih, ko ji je pšenica dozorela, umestiti po vseh, vsaj po važnejših službah svoje privržence, možé svoje stranke, ki še sedaj stojé, kakor oborožena vojskina truma, in o katerih je nedavno odličen ud ustavoverne stranke pričal, da so v srci še zmirom vdani svojim ustavovernim načelom.

Najblaže namere vlade se dostikrat razbijejo nad temi ustavovernimi načeli, in konečno vladi, ako noče, da bi bil nje trud zastonj, ne preostaja drugzega, nego da svojim služabnikom prav resno in določno dokaže, da niso sluge „kaki stranki“, marveč državni sluge (pravo, pravo! na desni), da nimajo podpirati strankarskih namenov, marveč državo.

Ljudstvo s svojo priprosto podložniško pametjo ne more razumeti, od kod to izhaja, da se v prvi vrsti večkrat odbirajo in povzdigujejo javni nasprotniki, in zaradi tega bi se lahko dalo prevariti in motiti v zaupanju do blagih namenov vlade. Dejanja naj enkrat pričajo in ljudstvo podučé, da ni zastonj upalo, niti brez prida toliko časa vadilo se v zaupanju.

Tem bolj bode potem ljudstvo pripravljeno, vlado podpirati, in toliko bolj radostno izvršilo, kar se od njega zahteva, potem se bode pa tudi dosegel namen in cilj, katerega tako željno pričakujemo: ravnotežje v državnem gospodarstvu se bode v kratkem času doseglo. (Levica se smeje.)

Ako namreč je uže samo zaupanje v vlado in razglas nje programa naše denarstvo toliko zboljšalo (smeh na levici), to zboljšanje bi pa gospodje na levici stanovitno tajili, tudi takrat, ko bi namesto primanjkljeja 28 milijonov toliko prebitka imeli — potem bi pa doslednja izvršitev tega programa še sijajnejši vspeh imela, ako se tudi v dejanji dovrši, kar se upa in pričakuje. (Smeh na levici.)

Ker od slavne vlade trdno pričakujem, da bode stanovitno hodila po politični poti, katero je nastopila, in da bode zvesto zvršila program, razglašen v najvišem prestolnem govoru, ravnaj gotovo v smislu svojih volilcev, ako privolim za to potrebnih sredstev in izrekam, da bodem glasoval za budget.

Naši dopisi.

Iz Gorice 26. marca. (Izv. dop.) Vreme imamo za drugoma deževno, po gorah pa snežno, bolj ali manj vetrovno in mrzlo. Véliki petek se je bilo zjasnilo; vsled tega je ljudstvo brez težave tudi Véliko soboto in Véliko noč cerkve marljivo obiskovalo. Vendar se je bilo uže včeraj zopet pooblačilo in danes lije zopet dež. — V véliki cerkvi je imel letos postne pridige v italijan-